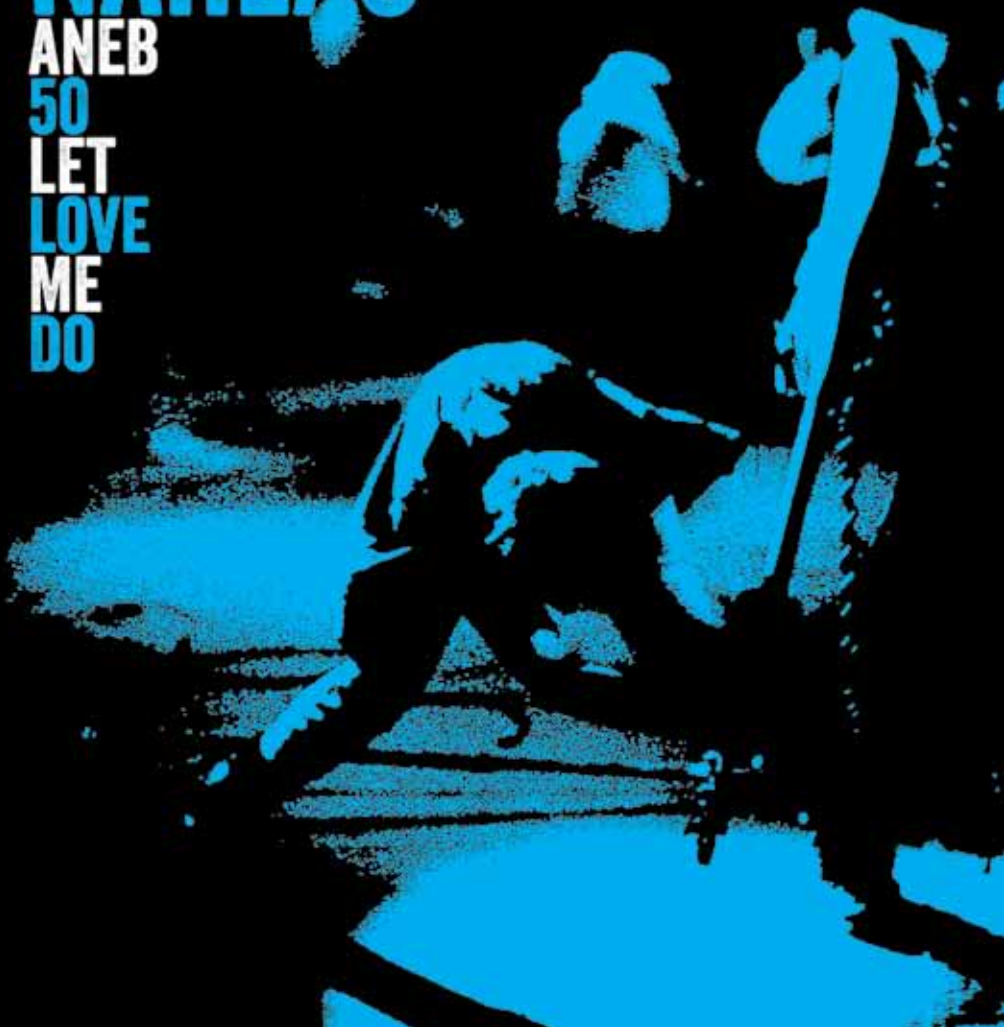

HRAJTE ★ **LEOŠ ŠEDO**

**TO
NAHLAS**

**ANEB
50
LET
LOVE
ME
DO**

★ HISTORIE ROCKOVÉ HUDBY 50. – 70. LET V 18 OBRAZECH ★

★ GALÉN ★ PRAHA

HRAJTE ★ **LEOŠ ŠEDO**

TO
NAHLAS

ANEB

50

LET

LOVE

ME

DO

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2013

ISBN 978-80-7262-976-3 (PDF)

ISBN 978-80-7262-977-0 (PDF pro čtečky)

5. října roku 1962 byl pátek.

Rudé právo, orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa, toho podzimního dne na první stránce důrazně vybízí ke sklizni cukrovky a dodává, že na brambory čekají (kdo by to byl řekl...) spotřebitelé i průmysl.

Dál se dočteme, že předseda sovětské vlády Chruščov blahopřál americkému prezidentovi Kennedymu k úspěšnému letu třetího kosmonauta Waltera Schirry a i to, že v kině Alfa právě dávají Felliniho Sladký život.

Ale o spoustě jiných věcí Rudé právo nepsalo: třeba o tom, že Sovětský svaz vystřelil z Bajkonuru dvě cvičné raketové střely a pár raket s jadernými hlavicemi už před nějakým časem rozmístil na Kubě.

Za necelé dva týdny, 16. října, dostane Kennedy do ruky jejich první snímky a svět se během karibské krize pomalu dostane na samý okraj nukleární propasti.

(Na hrozbu jaderného konfliktu zareaguje obyvatelstvo Československé socialistické republiky frontami před obchody - na válku je třeba udělat zásoby...)

Stranický orgán nezaznamenal ani to, že v Londýně bude mít 5. října premiéru první bondovka se Seanem Connerym v hlavní roli - Dr. No, a v redakci pochopitelně nikdo netuší, že svoji první malou desku právě vydává kvartet mladíků ze severní Anglie.

Říkají si The Beatles a jejich jména bude znát za další dva roky bez nadsázky celý svět.

Ale všechno to začalo už o nějakých deset let dříve, na druhé straně Atlantiku, na jihu Spojených států. V zakouřených sálech a tančír-
nách, pod rukama černých i bílých muzikantů tam vznikalo, kvasilo
a zrálo cosi nového, vyvolávajícího nadšení a obdiv – i pohoršení
a odpor.

Rhythm and blues z černošských lokálů i country z dupáren,
kde se scházelo bílé publikum, důrazný rytmus, který nutil k tanci,
drnčící kytary, bučící saxofon. Zběsilé boogie woogie piana, rachot
bubnů a pleskání basových strun, zpěv jako honácké halekání, di-
voké kvílení a skřek.

Svět černých a bílých na jihu Spojených států odděluje spousta
bariér, ale černá hudba k bílým uším stejně doléhá. Jak by ne, když
stačí otočit knoflíkem rádia na tu správnou stanici nebo jít si ji ve-
čer s kamarády poslechnout...

Bílá country dostává pořádnou transfúzi černého rhythm and
blues a boogie woogie a ze spojení vzniká cosi, co za nějaký čas
dostane své jméno: rock and roll.

Od začátku provokoval měšťáky i rasisty, fundamentalisty i dik-
tátory nejrůznějších zbarvení. Svorně jej nenáviděly (a dodnes ne-
návidí) režimy milující pořádek a vítězné fanfáry, spořádané obča-
ny na manifestacích, holdující neomylnému vůdci, případně mrtvé
spořádané na hřbitovech hrdinů (hromadné hroby poražených ne-
přátel se nepočítají).

Takový Adolf Hitler by rock and roll nepochybně odsoudil jako
zvrhlé umění, možná rovnou jako židovskonegerské spiknutí proti
árijské hudbě; komunistická propaganda zas hledala jeho původ
v rejdech imperialistických diverzních centrál za podpory finanč-
níků z Wall Streetu.

Ti druzí se nebáli nadarmo: na sklonku osmdesátých let dvacá-
tého století se rock and roll stane jedním ze symbolů vítězství nad
bolševickou totalitou.

Semínka vzpoury, rebelantství a pošklebků autoritám v něm vy-
klíčila na východ od železné opony stejně jako předtím v Americe,
Británii i jinde ve světě.

Rock and roll vzniklý (zhruba) v polovině dvacátého století
byl druhou hudební „revolucí“ po jazzu, který se objevil (zhruba)

na jeho počátku. Jak jazz, tak rock and roll se z rodné Ameriky vydaly do světa, který je vítal, obdivoval i napodoboval, ale také nenáviděl, pronásledoval a zakazoval.

Když vyšla první malá deska Beatles, nikdo netušil, že za půldruhého roku vezmou útokem Ameriku a zahájí vlnu, která dostane název „britská invaze“.

Po desetiletích, kdy všechno nové přicházelo z Ameriky, bude tentokrát diktovat módu Albion. I když – a na to nesmíme v našem příběhu zapomenout – Britové vlastně americkému publiku rock and roll a rhythm and blues, se kterými zacházeli po svém, pouze „připomenuli“.

Vezměme tedy historii pěkně popořádku.

ZROZENÍ ROCK AND ROLLU

ĎÁBLOVA HUDBA

Cleveland, stát Ohio, první jarní den roku 1952.

Skupinky mladých se pomalu slévají před branami, zhruba dvě třetiny publika tvoří bílí, třetina je černých – nedočkaví jsou však všichni stejně.

Chystanou akci v místní Aréně ohlašují po celém městě křiklavě žluté plakáty: Moondog Coronation Ball – v červeném rámečku ještě výrazná anonce, že DJ Alan Freed bude ten večer vysílat svůj pořad Moondog Radio Show právě z Arény.

Neznámí podnikavci dali do prodeje spoustu falešných lístků a do Arény s kapacitou nějakých deset tisíc diváků se teď tlačí skoro dvojnásobek. Dav bere vchody útokem, hala téměř praská ve švech a venku se stále vzdouvá zástup nespokojených zájemců o vstup.

Uvnitř už nedočkavé publikum nadšeně vítá první kapelu – Paula Williamse a jeho Hucklebuckers. Začnou v rychlém tempu, a když Williams rozjede saxofonové sólo, taneční parket se zaplní.

Sotva však první skladba skončí, pořadatelé a místní velitel hasičů akci nekompromisně přeruší. Hrozí výtržnosti a násilí, policejní posily jen stěží dostávají situaci pod kontrolu.

Předčasně ukončená Moondog Coronation Ball přesto získá místo v historii – jako první velký rock and rollový koncert.

Dlouhá historie přistěhovalectví vytvořila z Ameriky pověstný tavicí kotlík národností, jazyků a kultur. Střetávaly se, prolínaly a spojovaly tradice a zvyklosti ze všech končin Evropy a hudba nezůstávala stranou.

Irské housle, německá citera, španělská kytara nebo italská mandolína cestovaly se svými majiteli přes oceán za novým životem a z evropských kořenů tak zvolna vyrůstala nová americká lidová hudba. V první polovině dvacátého století se jí říkalo hillbilly music – vidlácká muzika, později všeobecně označovaná jako country.

Jenže všichni imigranti nepřipluli k americkým břehům dobrovolně.

Bylo to roku 1619 na místě dnešního Fort Monroe ve Virginii: první otroci z černé Afriky na území severoamerických britských území dorazili právě sem.

Zotročené Afričany od 16. století přivážejí na americký kontinent Španělé, Portugalci, Holanďané, Britové i Francouzi. Větší část doputuje do jižní a střední Ameriky včetně oblasti Karibiku, na území dnešních USA se jich postupně dostane na 645 000.

Zůstává historickým paradoxem, ironickým úšklebkem, kterým nás ostatně dějiny rády častují, že u zrodu tak svobodomyšlných hudebních směrů, jako je jazz a rock, byl obchod s otroky...

Stovky zbídačených lidských bytostí opouštěly po strastiplné cestě útroby otrokářských lodí, aby zbytek života prožily v těžké práci daleko od domova. Násilně přivlečeným Afričanům zbyly jen vzpomínky, jen to, co uchovala paměť.

Tak se dostala na americkou půdu africká hudba, aby se – vzletně řečeno – stala útěchou i zdrojem radosti v nekonečné bídě poroby; procházela dlouhým vývojem a proměnami, ovlivňována hudbou bílých, a dala vzniknout pracovním písním a spirituálům, blues i jazzu.

Po skončení občanské války v roce 1865 bylo otroctví zrušeno, bariéry oddělující bílé a černé, bariéry skutečné či pomyslné, však zůstávaly, udržovány jak zákony o rasové segregaci, tak zakořeněným rasismem.

Edisonův fonograf spatřil světlo světa roku 1877, první komerční nahrávka afroamerické hudby pochází z roku 1920 (*Crazy Blues*

od Mamie Smith). Zpočátku byla označovaná jako „rasová“, určená čistě černošskému publiku, později se ujal název rhythm and blues.

Černošská hudba si z žádné segregace nic nedělá a její živočišná bezprostřednost sváděla. Podobně jako jazz, i rhythm and blues – jeho mladší, jednodušší a nezvedenější bratránek – přiměl bílé publikum, aby poslouchalo a tancovalo a bílé muzikanty, aby napodobovali. Neodolatelná přitažlivost blues...

Z druhé světové války Spojené státy vyšly ekonomicky posíleny, nastalo období babyboomu – prudkého zvýšení porodnosti, během kterého na svět přicházela woodstocká generace.

Američané se chtěli bavit a nejvíc je v tomto ohledu uspokojovaly film a populární hudba.

Tvář tehdejšího hlavního proudu americké populární hudby by se dala popsat jako elegance přecházející v unylost. Naprostou převahu v mainstreamu měli běloši a bílá většina také určovala, jaké desky se budou nejvíc prodávat.

V hudebním bezvětrí jako by se vznášelo očekávání čehosi nového, vábícího k tanci a zábavě, nasáklého energií a živelným muzikantstvím: až skutečně na přelomu čtyřicátých a padesátých let nastalo ono slibné spojení bílé a černé hudby, country a rhythm and blues.

Rock and roll přišel na svět v dusném podnebí amerického jihu, podobně jako většina rock and rollových průkopníků, písících do rubriky místo narození některé z měst či městeček států Georgia, Missouri, Mississippi, Louisiana či Tennessee.

Oblast je také známá jako Bible belt – biblický pás, pro silný vliv sociálně konzervativního evangelického protestantismu. Víra a slovo Boží se tu neberou na lehkou váhu: hudba má znít ke chvále Hospodina – a ne opěvovat půvaby nějaké hříšné ženské!

Takovou hudbu náboženští fundamentalisté z amerického jihu pokládali za dílo samotného ďábla – a rock and roll si tuhle nálepku brzy vysloužil.

Na hříšné muzikanty se tu odjakživa spousta lidí dívala skrz prsty: když John Lennon v roce 1966 prohlásil, že Beatles jsou populárnější než Ježíš Kristus, vzplály na mnoha místech jižanských států hranice, na nichž se škvířila beatlesácká elpíčka.

Rock and roll při svém nástupu vyvolával na jihu Spojených států odpor náboženských kruhů a jeho „černá“, rhythm and bluesová podstata pochopitelně dráždila zastánce rasové segregace: a i přesto se stal fenoménem druhé poloviny padesátých let.

Vedle zpěváků, hudebníků a autorů mezi jeho průkopníky patřily také osobnosti v pozadí: manažeři, rozhlasoví diskžokejové, majitelé menších gramofirů. Připomeňme si úvodem dva nejvýznamnější.

MOONDOG

Alan Freed, nar. 15. prosince 1921 v pensylvánském Windberu, byl tím, kdo dal vznikajícímu žánru jméno – alespoň se to všeobecně uznává.

Od dvanácti let žil v ohijském Salemu, na střední škole hrával na trombon s kapelou Sultans of Swing. Chtěl se hudbě věnovat i dál, jenže těžká ušní infekce jeho plánům udělala konec.

O rozhlasovou práci se zajímal už během studia na Ohio State University, během druhé světové války působil jako DJ vysílání ozbrojených sil. V branži zůstal i po demobilizaci; vystřídal řadu stanic lokálního významu, než zakotvil u WAKR v ohijském Akronu. Ve svém pořadu míchal tehdejší aktuální popové nahrávky s jazzovými kousky.

Rozhodující pro něj bylo setkání s Leem Mintzem, majitelem velkého clevelandského obchodu s gramofonovými deskami.

Mintz krátce předtím rozšířil sortiment o nahrávky černých rhythm and blues muzikantů a Freedovi prozradil zajímavou věc: „A kupujou to i bílí – čím dál víc!“

Pobízen Mintzem, začal je Freed častěji uvádět ve svém programu, než se v roce 1949 přestěhoval do Clevelandu, aby na místní stanici WJW začal zprvu jako moderátor pořadu vážné hudby.

Na téhle pozici však dlouho nezůstal, protože Mintz se rozhodl financovat rozhlasový pořad věnovaný čistě rhythm and blues, s Freedem na místě diskžokeje. Brzy nato, 11. července 1951, se v éteru poprvé ozvala typická znělka pořadu *Moondog House*.

Sám sebe Freed tituloval jako Krále moondoggerů a jako znělku si přivlastnil chřestivě rytmickou nahrávku *Moondog Symphony* newyorského pouličního slepého muzikanta Louise Hardina. (V roce 1956 jej Hardin zažaluje, Freed mu vyplatí odškodné 6000 dolarů a jméno Moondog, tedy „pes vyjící na měsíc“, přestane užívat.)

Projev rozhlasových diskžokejů začátku padesátých let byl většinou uhlazeně nevzrušený, stejně jako tehdejší nahrávky „oficiálního“ bělošského popu. Freed se od téhle praxe hned zpočátku ostře odlišil: nadšenecky odvázaným projevem útočil na posluchače vysokou kadencí slov a navozoval pocit vzájemného spiklenectví na základě společné obliby černé hudby – tedy toho správného odvazu a tak trochu zakázaného ovoce.

Přišel březen roku 1952 a vzpomenutý Moondog Coronation Ball.

Neslavný konec vůbec neohrozil Freedovu kariéru – právě naopak. Stanice WJW podstatně rozšířila vysílací čas věnovaný jeho pořadu, zvýšen byl pochopitelně i Freedův honorář.

Cleveland mu začal být malý. Zamířil do New Yorku, nejdřív prostřednictvím pořadů nahraných v Clevelandu, později – v roce 1954 – přesídlil osobně a zakotvil na stanici WINS, která se postupně vyprofilovala jako rádio hrající rock and roll čtyřicet hodin denně.

V roce 1956 Freedův hlas pronikl do Evropy na střední vlně 208 metrů Radia Luxembourg. Každou sobotu o půl desáté večer uváděl půlhodinový pořad Jamboree, samozřejmě předtočený v New Yorku.

Silný vysílač Radia Luxembourg pokrýval velkou část kontinentální Evropy, překonával železnou oponu a jeho vysílání se dostávalo i k lačným uším první generace českých vyznavačů rock and rollu.

Na Britských ostrovech býval příjem nerovnoměrný, vlivem ionosférických poruch slabší v jižní Anglii a Londýně, naopak dobře slyšitelný na severu včetně Liverpoolu.

I budoucí Beatles poznávali Little Richarda a Chucka Berryho z Freedova vysílání...

Freed se jako nejznámější rock and rollový DJ objevil v letech 1956–1959 celkem v pěti filmech. Vesměs to byly přehlídky hudebních čísel – říkalo se jim juke box movies – pokaždé za účasti čtyř až šesti kapel a sólistů, jejichž vystoupení uváděl.

Dostal prostor i v televizi, v roce 1956 měl svoji Alan Freed Show, o rok později mu stanice ABC nabídla moderování hudebního pořadu s (povědomým) názvem The Big Beat.

První tři vydání měla vysokou sledovanost, pořad měl pokračovat po celý další rok.

Už čtvrté vydání však rozlítlo k nepříčetnosti strážce segregančních zákonů a vedení filiálky ABC v jižanských státech si vynutilo okamžité zrušení slibně rozjetého pořadu.

Co že se přihodilo? Inu, černý zpěvák Frankie Lymon se v dohledu kamery dal do tance s bílou dívkou z televizního komparzu...

Alan Freed termín rock and roll ve svých pořadech důsledně používal od raných padesátých let, jeho zásluha na pojmenování stylu se všeobecně uznává. Samotné sousloví rock and roll, případně rocking and rolling se ovšem v textech zábavné a taneční hudby – ať už černé nebo bílé – objevovalo dávno předtím. Vyjadřovalo a opisovalo nejrozumnější významy, od houpání mořských vln přes tanec až po sex.

Freed byl nadšeným propagátorem rock and rollu a zároveň jeho vášnivým zastáncem proti vyznavačům uhlazenějších forem populární hudby. Zastával se i rozparádného publika, poznamenávajícího svým řáděním interiéry koncertních sálů.

Nápad udělat ze sálu kůlničku na dříví dostala v Americe, stejně jako později v Anglii nebo Západním Německu, spousta pubescentů a rock and roll tak brzy dostal nálepku nebezpečné drogy, která podněcuje destruktivní choutky mladých vandalů...

Freedovi dělaly projevy nadšení publika dobře a nedělal si hlavu s jeho řáděním, naopak se tím nejspíš bavil.

V roce 1958 měl v Bostonu konflikt s přítomným policejním důstojníkem. Ten jej v zákulisí vyzýval, aby se snažil auditorium zklidnit; Freed se jen ušklíbl a divákům ironicky přetlumočil jeho přání.

„Policie vám nejspíš nepřeje zábavu..." dodal a sotva se vrátil do zákulisí, byl zatčen.

Skončilo to pořádnou pokutou za podněcování nepokojů... Zlom v úspěšné kariéře a následný pomalý pád přišel v roce 1959. Freed si už dříve nedělal hlavu s věcmi, které mohly být vykládány jako střet zájmů: figuruje například jako spoluautor u několika písniček (nejznámější je v této souvislosti *Maybellene* Chucka Berryho), kde sice žádnou tvůrčí stopu nezanechal, zato je podezřele často zařazoval do svých pořadů.

A v roce 1959 přišlo obvinění z rozsáhlého přijímání úplatků od gramofonových firem, které vedlo k Freedovu propuštění ze stanice WABC, jeho hlavního působiště. Ocitl se na černé listině.

SLUNÍČKO VYCHÁZÍ

Rock and roll začal brázdit rozhlasové vlny, ale právě tak bylo důležité jeho šíření na gramofonových deskách. Jak by ne – nahrávku si člověk mohl pustit kolikrát chtěl, ať doma nebo na mejdanu kamarádům.

Už to také nebyly jen staré standardní desky na osmasedmdesát otáček, těžké a křehké. Firma Columbia uvedla na trh v roce 1948 dlouhohrající desku (průměr 30 cm, rychlost 33 otáček za minutu) a RCA o rok později kontrovala pětačtyřiceti otáčkovým „singlem“, malou deskou o průměru 17 cm, s jednou skladbou na každé straně.

Médium, na kterém se bude rock and roll lavinovitě šířit do světa, je tedy k dispozici, ale nový hudební směr potřeboval ještě něco: osobnosti, které dokážou najít ty nejlepší a prostřednictvím nahrávek jejich talent nabídnou širokému okruhu dychtivých zájemců.

A jedním takovým, dost možná tím nejvýznamnějším, byl Sam Phillips.

Narodil se jako Samuel Cornelius Phillips 5. ledna 1923 v alabamském Florence, kde jeho otec vlastnil bavlníkovou plantáž. A když černí dělníci na zadním dvorku muzicírovali, plantážnický synek okouzleně naslouchal...

Rodinné finanční poměry se však zhoršily, mladistvý sen o studiu práv se rozplynul a Sam se zapsal do kurzu pro rozhlasové pracovníky, kde si osvojil technickou stránku rozhlasového vysílání a základy studiové práce. Pracoval pro několik stanic, často uváděl nahrávky černošských muzikantů.

Když dal konečně dohromady nějaké peníze, otevřel v lednu 1950 na Union Avenue číslo 706 malé nahrávací studio nazvané Memphis Recording Service. Pořídil tu první nahrávky bluesmanů B. B. Kinga, Howlin' Wolfa či Juniora Parkera a nabídl je zavedeným gramofirmám.

Byl spíš nadšencem než zkušeným profesionálem, měl ovšem to podstatné – neomylný čich na skutečný talent a současně odhad, jaká hudba by mohla mít úspěch u posluchačů.

Aby se zpočátku udržel nad vodou, nahrával i svatby, pohřby a podobné události, také různé amatéry, kteří chtěli mít svůj hlas na desce, byť v nákladu jednoho kusu.

Slogan firmy tenkrát zněl: „Nahráváme cokoli, kdekoliv, kdykoliv.“ I tak mívál občas finanční problémy, které zpravidla řešil lahví bourbonu.

V roce 1951 vznikla ve Phillipsově studiu nahrávka *Rocket 88*, považovaná za vůbec první rock and rollovou desku. Nahráli ji Jackie Brenston a jeho Delta Cats, autorem byl tehdy devatenáctiletý Ike Turner, pozdější životní a umělecký partner Tiny Turnerové.

Rocket 88 vydala chicagská firma Chess Records, o rok později už Phillips založil vlastní nezávislou gramofirmu. Nazval ji Sun Records a na etiketách jeho desek žlutě zářilo vycházející sluníčko.

Začátkem padesátých let byl Phillips neúnavným hledačem talentů, usilujícím sloučit to nejlepší z černošského rhythm and blues a z bílého country či hillbilly.

Záznamy ze Sun studia, včetně prvních Presleyových, mají naprosto specifický zvuk a atmosféru. Malý prostor a některé Phillipsovy figle, mezi nimi i nouzová řešení, dokázaly nahrávkám vtisknout jedinečnou zvukovou podobu.

Výčet jeho objevů je impozantní: B. B. King, Johnny Cash, Roy Orbison, Jerry Lee Lewis, Carl Perkins a především Elvis Presley.

Vrcholným obdobím Phillipse a Sun Records byla druhá polovina padesátých let: celkem vydal přes dvě stovky rock and rollových singlů, což je nejvíc ze všech gramofonových společností v daném období.